

PRESA CHIȘINĂUIANĂ DESPRE EVENIMENTELE DIN BUCOVINA DIN TOAMNA ANULUI 1918

DINU POȘTARENCO

Die Presse aus Chisinau über die Ereignisse aus der Bukowina im Herbst 1918

(Zusammenfassung)*

Der Verlauf der Hauptereignissen am Ende des ersten Weltkriegs widerspiegelte sich in der damaligen Presse aus Chisinau, woraus wir die Informationen über das sozial-politische Leben in der Bukowina entnehmen und chronologisch präsentieren. Die Publikation „Sfatul Țării” [Der Landrat] veröffentlichte Nachrichten über die internationale Situation aus dem Jahre 1918, die nationalgesinnte Tätigkeit der Rumänen aus der Bukowina und ihre Verhältnisse mit der Bessarabischen Bevölkerung, die Tätigkeit der Bukowiner Flüchtlinge, die Vereinigung der Bukowina mit dem Königreich Rumänien, den Eintritt der rumänischen Truppen in die Bukowina, Reiseberichte. Als Schlussfolgerung unterstreichen wir die Tatsache, dass die Presse aus Chisinau aus dem Jahre 1918 die politisch-sozialen und militärischen Ereignissen ausführlich widerspiegelte, die sich im Herbst 1918 in westlichen Teil des Pruths, einschliesslich in der Bukowina.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bessarabien, Bukowina, Chisinau, Presse, I. Weltkrieg, politische, soziale und militärische Ereignisse.

Evoluția evenimentelor cruciale de la finalul Primului Război Mondial este reflectată în presa chișinăuiană din epocă, de unde extragem informațiile referitoare la viața social-politică a Bucovinei din această perioadă, pe care le prezentăm în ordine cronologică. Ziarul „Sfatul Țării” publică știri legate de situația internațională din anul 1918, activitatea națională a românilor din Bucovina și legăturile acestora cu basarabienii, activitatea refugiaților bucovineni, unirea Bucovinei cu Regatul României, intrarea armatei române în Bucovina, impresii de călătorie. În concluzie, subliniem faptul că presa chișinăuiană a oglindit pe larg evenimentele social-politice și militare ce s-au derulat în toamna anului 1918 la vest de Prut, inclusiv în Bucovina.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

În anul 1918, după patru ani de război, pe teatrele de operații ale primei conflagrații mondiale s-au dat loviturile de grație, balanța victoriei înclinând cu desăvârșire în favoarea Antantei.

Inițial, hotărâtă să dea această lovitură s-a arătat a fi Germania, care, în lunile de primăvară și, apoi, la 15 iulie 1918, a întreprins patru ofensive, dar nu a reușit să rupă frontul franco-englez, deși avea mână liberă să acționeze pe frontul occidental, după ieșirea din luptă a Rusiei și a României. La fel au eșuat și atacurile austrieților împotriva italienilor.

Catastrofa s-a produs în Peninsula Balcanică, unde armatele aliate ale Antantei au spart frontul bulgar. Drept consecință, prin armistițiul semnat la 29 septembrie 1918, Bulgaria a capitulat. Fiind izolată de forțele militare ale aliaților austro-germani, Turcia a fost nevoită să capituleze, în virtutea armistițiului din 30 octombrie 1918. În aceeași zi, unitățile armate ale Antantei eliberează Serbia. Concomitent, trupele italiene obțin victoria asupra austro-ungarilor, care, la 3 noiembrie, se văd nevoiți să încheie cu Antanta un armistițiu și, ca urmare, au ieșit din război.

Peste șapte zile, trei divizii ale Antantei, în frunte cu generalul H. M. Berthelot, concentrate la Dunăre, trec pe malul stâng al acestui fluviu și declanșează acțiuni de luptă, în vederea eliberării teritoriului României de sub ocupația germană.

Această conjunctură militaro-politică, survenită la începutul toamnei anului 1918 și consolidată prin succesele ulterioare raportate de către armatele Antantei, a dat posibilitate României să reîntre în război. La 10 noiembrie, regele Ferdinand a ordonat mobilizarea armatei române.

Mersul acestor evenimente cruciale de la final de război este reflectat în presa chișinăuiană din epocă, de unde extragem informațiile referitoare la evoluția vieții social-politice a Bucovinei din această perioadă, pe care le prezentăm în ordine cronologică (data indică ziua apariției informației în presa respectivă).

25 septembrie/8 octombrie. A văzut lumina tiparului informația difuzată la 22 septembrie/5 octombrie, intitulată *Germania și Austria cer pace*. Era o noutate mult așteptată. Lumea afla, cu deosebit interes și ușurare, că guvernul german a transmis, prin intermediul guvernului Elveției, o notă a lui W. Wilson, în care se menționează: „Guvernul german solicită președintelui Statelor Unite ale Americii să ia asupra sa soluționarea chestiunii cu privire la pace, să înștiințeze toate guvernele statelor beligerante despre acest deziderat și să le propună să trimită împuterniciți pentru a iniția tratativele de pace”¹.

27 septembrie/10 octombrie. Este publicată știrea că Puterile Centrale au căzut de acord ca la temelia tratatelor de pace să fie puse principiile formulate de președintele W. Wilson în cele 14 puncte expuse în mesajul prezidențial din

¹ *Германия и Австрия просят мира*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 201, 25 septembrie/8 octombrie 1918, p. 1.

8 ianuarie 1918, adresat Congresului Statelor Unite ale Americii. Totodată, cititorilor li s-a adus la cunoștință și conținutul acestor puncte, cel de-al zecelea cuprinzând următoarea propunere: „Popoarelor Austro-Ungariei să li se acorde posibilitatea de a-și dezvolta propria autonomie în limitele hotarelor sale naționale”².

7/20 octombrie. Împăratul Carol al Austro-Ungariei a emis un manifest adresat popoarelor din imperiul său, prin care anunța că s-a luat hotărârea de a proceda la modificarea organizării statului în spiritul principiilor enunțate de Marile Puteri în propunerile acestora de pace. Austria este de acord cu voința popoarelor care aspiră la federalizarea statului, în cadrul căruia fiecare naționalitate, dispunând de propria constituție și de teritoriu, menține unitatea cu statul. Prezența în cadrul Austriei a teritoriului polonez nu va constitui un impediment în contextul existenței regatului polonez. Această grupare nouă nu atinge teritoriul Ungariei, conform principiului independenței fiecărui stat național. Până la stabilirea pe cale legală a noii organizări a statului, toate legile și instituțiile statului rămân inviolabile. Guvernul este obligat să acționeze fără întârziere în această privință. În acest scop, sunt convocate în Parlament consiliile compuse din deputați ai diferitelor naționalități, care vor elabora modul de organizare internă a naționalităților și vor reglementa chestiunile privitoare la autonomia regiunilor³.

După cum se știe, manifestul nu a avut efectul scontat. L-a respins, mai cu seamă, Ungaria, care a răspuns prin proclamarea, la 2 noiembrie 1918, a independenței de stat.

7/20 octombrie. Este prezentată o informație preluată din „România nouă”: la Iași, prin radiotelegrafie, a fost receptat răspunsul primului ministru al Franței, Clemenceau, ce conține declarația că Franța își va respecta toate angajamentele luate față de România și va primi toate teritoriile naționale, aflate sub stăpânirea Monarhiei Austro-Ungare⁴.

9/22 octombrie. Potrivit știrii din 6 octombrie, transmisă din Viena, românii din Austro-Ungaria au convocat o Adunare Națională, care a proclamat statul român independent în cadrul Monarhiei, acesta urmând să includă Bucovina, Transilvania, Banatul, Timișul, Crișana și Maramureșul⁵.

10/23 octombrie. În componența uniunii deputaților români din Parlamentul Austriei a intrat și social-democratul George Grigorovici, deputat din partea Bucovinei⁶.

² *Мирные условия*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 203, 27 septembrie/10 octombrie 1918, p. 1.

³ „Сфатул Цэрий”, nr. 210, 7/20 octombrie 1918, p. 1.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Объединение румын Австро-Венгрии в независимое государство*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 211, 9/22 octombrie 1918, p. 1.

⁶ „Сфатул Цэрий”, nr. 212, 10/23 octombrie 1918, p. 1.

10/23 octombrie. Sunt prezentate amănunte despre unirea românilor. Printr-o telegramă expediată din Viena s-a făcut cunoscut că Adunarea Constituantă Națională va proclama independența politică a poporului român din Austro-Ungaria și crearea statului român sub sceptrul împăratului austriac⁷.

10/23 octombrie. Ministrul de Externe al Austro-Ungariei, Stephan Burián, a declarat că nu știe nimic despre independența Bucovinei⁸.

10/23 octombrie (articol de fond). „După cum aflăm din telegrama de ieri, românii din Bucovina, Transilvania, Banat, Maramureș și alte provincii s-au unit, au convocat Adunarea Națională, care a proclamat toate aceste provincii numite mai sus stat românesc independent. Este neîndoielnic că luptătorii transcarpatini pentru libertate nu se vor opri din cale. Scopul lor, nutrit de zeci și sute de generații, este unirea națională deplină, unirea tuturor românilor. Stadiul lor actual este temporar. Ei vor parcurge aceeași cale pe care, la timpul său, au parcurs-o românii basarabeni. La început – autonomia, apoi – independența și, în cele din urmă, drept scop final, – unirea cu frații de peste Prut”⁹.

16/29 octombrie. În cadrul ședinței din 12 octombrie a delegației austro-ungare, deputatul ucrainean Vasilko a criticat politica lui Burián, declarând că aceasta este contrară intereselor ucrainenilor. În ceea ce privește Bucovina, el a propus să fie efectuat un plebiscit, care va lămurii tendința Bucovinei spre viitorul stat ucrainean din componența Monarhiei¹⁰.

16/29 octombrie. În timpul audienței pe care a avut-o la împărat, informa ziarul cernăuțean „Czernowitzer Morgenblatt”, președintele Clubului Parlamentar Român, Constantin Isopescu-Grecul, i-a comunicat că toți românii din Austria doresc să se unească într-un stat românesc unitar, care să facă parte din componența Monarhiei¹¹.

20 octombrie/2 noiembrie. Publicului cititor din Basarabia i s-a adus vestea, telegrafiată, la 18 octombrie, din Cernăuți, despre doleanța Bucovinei de a se uni cu Transilvania. În telegramă se spunea că „în ziua de 17/30 octombrie, la Cernăuți, a avut loc o Adunare Națională a Românilor din Bucovina, care, proclamându-se Adunare Constituantă, a adoptat următoarele rezoluții: 1. Constituanta înștiințează despre unirea întregii Bucovine cu Transilvania și cu toate localitățile populate de românii din Austria într-un stat unitar independent; 2. Constituanta alege din mediul său 48 de membri, care formează Consiliul Național. Acest Consiliu va reprezenta Bucovina la Congresul de Pace și în cadrul tuturor raporturilor internaționale; 3. Constituanta respinge dezmembrarea Bucovinei, care este românească. Ea va stabili un acord cu minoritățile naționale. În calitate de

⁷ *Подробности объединения румын*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 212, 10/23 octombrie 1918, p. 1.

⁸ „Сфатул Цэрий”, nr. 212, 10/23 octombrie 1918, p. 1.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ „Сфатул Цэрий”, nr. 217, 16/29 octombrie 1918, p. 1.

¹¹ *Ibidem*.

președinte al Adunării Constituante a fost ales Iancu Flondor. Delegația Adunării Constituante, în frunte cu Iancu Flondor, a înaintat hotărârile adunării guvernului bucovinean și guvernatorului Etdorf. În aceeași zi, în cadrul adunării, germanii din Bucovina s-au pronunțat pentru unirea Bucovinei cu statul român independent, compus din Transilvania și alte provincii românești din Austro-Ungaria”¹².

24 octombrie/6 noiembrie. Este publicat reportajul despre sărbătorirea, la 23 octombrie/5 noiembrie 1918, în Sala Eparhială din Chișinău, a unui an de la proclamarea, la 21 octombrie 1917, de către Congresul Militar Moldovenesc, a autonomiei Basarabiei. În cadrul acestei festivități, vicepreședintele Sfatului Țării, Pantelimon Halippa, a citit declarația Comitetului Basarabean pentru Unirea Tuturor Românilor. După discursurile rostite de Emanuil Catelli și Gherman Pântea, la tribună s-a prezentat dr. Baiulescu, președintele Comitetului Refugiaților Ardeleni și Bucovineni, care a adus la cunoștință următoarea declarație a Comitetului Național al Românilor Emigrați din Ungaria, adoptată pe data de 6 octombrie 1918, la Iași: „Românii ardeleni și bucovineni, aflători pe teritoriul Regatului Român, în numele nostru și al fraților subjugăți de acasă, a căror conștiință e siluită și, deci, în imposibilitate de a se manifesta liber, declarăm cele ce urmează: 1. Cerem să fim liberați de sub jugul Monarhiei Austro-Ungare și suntem hotărâți să luptăm, prin toate mijloacele și pe toate căile, ca întreg neamul românesc să fie constituit într-un singur stat național și liber, sub domnia Dinastiei Române; 2. Nu recunoaștem dreptul Monarhiei Austro-Ungare de a se ocupa de soarta românilor din Ardeal și Bucovina, deoarece veacuri de-a rândul ne-a ținut în cea mai rușinoasă robie. Toate încercările de federalizare a Casei de Habsburg sunt gesturi desperate ale unei împărății osândite să se descompună și să piară. Soarta românilor din Austro-Ungaria s-a hotărât prin războiul Regatului Român și prin voința liberă a întregului popor românesc și o va consfinți congresul de pace generală, la care vor lua parte și reprezentanții oficiali ai României eliberatoare; 3. Cerem ca întreg teritoriul din Monarhia Habsburgică, revendicat de statul român, recunoscut și garantat prin toate tratatele de alianță încheiate de România cu Puterile Înțelegerii, să fie liberat și unit cu Patria Mamă. 4. Toate declarațiile românilor din Ardeal și Bucovina ce s-ar face împotriva acestor aspirațiuni naționale le considerăm ca stoarse cu forța de autoritățile dușmane și aceste declarațiuni nu vor putea induce în eroare opinia lumii, care a proclamat principiile de dreptate și libertate pentru toate neamurile asuprite”¹³. În continuare, și-a prezentat discursul dr. Iancu Nistor, care s-a exprimat astfel: „Fraților, ceasul cel mare, ceasul dezrobirii noastre a sunat. Nu mai e timp de pierdut! Să ne punem pe lucru! Astăzi nu mai poate fi secret, deci să o spunem pe față: Austro-Ungaria,

¹² *Буковина требует объединения с Трансильванией*, în „Сфатул Țării”, nr. 221, 20 octombrie/2 noiembrie 1918, p. 1.

¹³ *Glasul vremurilor. Marele meeting de la Sala Eparhială*, în „Sfatul Țării”, nr. 162, 24 octombrie/6 noiembrie 1918, p. 2; *Годовщина объявления автономии Бессарабии*, în „Сфатул Țării”, nr. 223, 24 octombrie/6 noiembrie 1918, p. 2.

mulțumită intervenției energice a scumpilor noștri aliați, nu mai există (aplauze prelungite). Dumnezeu s-o ierte! Pajura cu două capete, care și-a înfipt ghearele ei crude în trupul Transilvaniei și a răpit Moldovei cea mai frumoasă provincie – Bucovina, s-a prăbușit pentru totdeauna. Toate popoarele de sub jugul putregaiului austro-ungar au ridicat steagul dezrobirii, steagul libertății. Vrednica națiune cehoslovacă a fost cea dintâi care și-a spus cuvântul hotărât și a dat Austriei prima lovitură, lovitură de moarte, care și-a meritat-o de mult (aplauze furtunoase, urale nesfârșite; «Trăiască cehii!»). Trebuie să mărturisim cu toții că domnia Habsburgilor s-a sfârșit și s-a îngropat pentru vecie. Românii din Ungaria, prin declarațiile făcute în Parlamentul din Pesta de curajosul și neînfricoșatul deputat român Vaida-Voevod și cei din Bucovina, la Viena și Cernăuți, și-au spus și ei cuvântul și au cerut ceea ce ni se cuvine, după vrednicia și virtutea noastră, adică unirea tuturor românilor de la Nistru până la Tisa într-un stat național român, care să fie numai al românilor în vecii vecilor (aplauze nesfârșite; «Trăiască Vaida!»; «Trăiască Bucovina!»; «Trăiască românii din Ungaria!»). Această fericire a neamului nostru întreg și a tuturor popoarelor scăpate din lanțurile sclaviei austro-maghiare avem să o mulțumim vrednicilor noștri aliați: Franța, Anglia, America și Italia (aplauze; «Trăiască Franța, Anglia, America!»). Nume ca: Lloyd George, Clemenceau și Wilson vor fi tipărite cu litere de aur în analele istorice ale lumii civilizate (la rostirea fiecărui nume oratorul este întrerupt cu aplauze și urale). Fraților, strigați împreună cu mine: «Trăiască cel mai mare om al întregii lumi, Wilson, președintele Statelor Unite ale Americii, care a adus fericirea și libertatea popoarelor robite de atâtea veacuri!»¹⁴. Au urmat discursurile consulului Franței la Chișinău, Roger Sarré, ministrului S.U.A. pe lângă guvernul român, Wopicka, și al reprezentantului Comitetului Ceh din România, Walkaw Müller. După miting, refugiații transilvăneni, bucovineni și macedoneni au manifestat pe stradă, cu drapelul în frunte și cântând „Deșteaptă-te române”.

25 octombrie/7 noiembrie. Este publicată o știre îmbucurătoare: „S-a produs unirea Bucovinei cu România. Armata română a intrat în Cernăuți și Hotin”¹⁵.

27 octombrie/9 noiembrie. Ziarul „Sfatul Țării” a înștiințat publicul larg despre faptul că românii bucovineni, aflători pe teritoriul liber al României, și-au format un comitet executiv din care făceau parte: Mihai Baci, profesor la liceul din Câmpulung; Ion Blându, farmacist din Fălticeni; Victor Bodnărescu, licențiat în Drept și concep[ist] la C. F. Hatna; N. Cotos, doctor în Teologie din Cernăuți; Filaret Doboș, profesor la liceul din Suceava; Vasile Fediuc, învățător în Măreței; Vasile Greciuc, profesor la liceul din Câmpulung; Eudoxiu Gribovschi, licențiat în Drept și cons[ilier] de avocat în Cernăuți; Emanuil Iliuț, profesor la liceul din Suceava; Em. Isopescu, profesor la liceul din Rădăuți; Dumitru Logigan, profesor

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ „Сфатул Цэрий”, nr. 224, 25 octombrie/7 noiembrie 1918, p. 1.

la liceul din Câmpulung; Dumitru Marmeliuc, doctor în Litere și profesor la liceul din Câmpulung; Nicu Mintencu, inginer din Cernăuți; Constantin Morariu, preot din Pătrăuți pe Suceava; Aurel Morariu, doctor în Drept și avocat din Storojineț; Iancu Nistor, profesor la Universitatea din Cernăuți; Dumitru Onciu, profesor la Universitatea din București; Ilie Piticar, medic din Cernăuți; Traian Popovici, student la Facultatea de Drept; Gavril Rotică, institutor și publicist din Câmpulung; Nistor Sainciuc, student la Facultatea de Drept din Cernăuți; T. V. Ștefanelli, consilier aulic din Cernăuți; George Tofan, profesor secundar și publicist din Cernăuți; Iorgu Toma, consilier de ședință și publicist din Suceava; Victor Zaharovschi, preot din Mahala. Biroul comitetului s-a constituit astfel: I. Nistor, președinte; T. V. Ștefanelli, vicepreședinte; G. Tofan, al doilea vicepreședinte; V. Greciuc, secretar; Em. Iliuț, casier și N. Cotos. Acest comitet se ocupă numai de chestiuni bucovinene propriu-zise, toți refugiații bucovineni fiind solidari cu orice acțiune a Comitetului Național al Românilor Emigrați din Austro-Ungaria, în care au delegații lor. Putându-se produce în curând evenimente hotărâtoare, e în interesul fiecărui refugiat bucovinean să-și comunice adresa lui I. Nistor, domiciliat provizoriu în Chișinău (str. Kutuzov, nr. 9)¹⁶.

27 octombrie/9 noiembrie. Este publicată vestea tristă despre decesul bucovineanului Vasile Șulea: „Ieri a fost dus la locul de veci tânărul student român de la Universitatea din Cernăuți, Vasile Șulea, care ne-a adus îmbucurătoarea veste că românii din Cernăuți s-au constituit într-un comitet național și, prin «Glasul Bucovinei», au cerut drepturile legitime ce li se cuvin. A murit în ziua de 21 octombrie, de gripă spaniolă. Cine a fost acest sol al Bucovinei, care a plecat din Cernăuți cu o misiune specială la Iași și Chișinău, se poate vedea din biletul de acreditare care s-a găsit la dânsul: «Aveți toată încrederea în purtătorul acestui bilet și împărtașiți-i orice voiți»; urmează iscălitura unui bun român. Plin de entuziasm și încredere în totul ce se petrecea în Bucovina și în România, Vasile Șulea a sosit la Chișinău în ziua de 15 octombrie, cu vreo 50 de numere ale «Glasului Bucovinei», în ale cărui coloane se răsfrângeau dorințele și hotărârile românilor din Bucovina. O rază de lumină și de speranță a pătruns inimile tuturor românilor și, în special, ale celor din Bucovina, aflători în România, când au auzit hotărârea vrednică luată la Cernăuți. Toți plângeau de bucurie și așteptam cu nerăbdare dezlegarea evenimentelor. Dar iată! Soarta nemiloasă a curmat firul vieții acestui sol de bucurie, după ce și-a făcut cea mai sfântă datorie față de națiunea sa. Fie-i țărâna ușoară, căci amintirea-i va fi vecinică[!]»¹⁷.

1/14 noiembrie. Este publicată o informație primită din Suceava: la 24 octombrie, în Fălticeni a sosit o delegație din partea orașului Câmpulung și a județului, în frunte cu primarul Gheorghe Guțu, și a solicitat oficialităților române ca armata română să vină și în județul Câmpulung, pentru a restabili ordinea și a

¹⁶ *Comitetul executiv al românilor bucovineni refugiați și voluntari*, în „Sfatul Țării”, nr. 165, 27 octombrie/9 noiembrie 1918, p. 2.

¹⁷ Dulo, *† Vasile Șulea*, în „Sfatul Țării”, nr. 165, 27 octombrie/9 noiembrie 1918, p. 2.

trece acest județ în componența României¹⁸. De asemenea, acum este publicată o altă veste trimisă, la 27 octombrie, din Suceava: în postul de primar al orașului Suceava a fost ales profesorul Eusebiu Popovici¹⁹.

4/17 noiembrie. Din Suceava a fost difuzată știrea că „Bucovina a fost curățată de dușmani”. Autoritățile române i-au expulzat din Bucovina pe colonelul Fischer și pe fostul guvernator Etdorf, „doi dușmani cumpliți ai poporului român”²⁰.

6/19 noiembrie. Este publicat comunicatul oficial al României, din 3 noiembrie 1918, referitor la faptul că armata română a ocupat următoarele localități bucovinene: Șipeniț, Cernăuți, Hliboca, Siret, Candreni, Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei, Rădăuți și Poiana Stampei; în Basarabia, armata română a ocupat tot județul Hotin²¹.

13/26 noiembrie. Este publicat comunicatul oficial al României din 10 noiembrie 1918, referitor la faptul că în Bucovina armata română restabilește ordinea în Coțmani, Ștefanovca, Prelipcea, Creșceatec, Costrijeni și Zveneacin²².

15/28 noiembrie. Este publicată telegrama din Cernăuți, expediată la 11 noiembrie, prin care se informează că în capitala Bucovinei au sosit, din Chișinău, Pantelimon Halippa, Ioan Pelivan, Ion Buzdugan și Grigore Cazacliu, pentru a lua parte la actul unirii Bucovinei cu România. Aceștia au participat la congresul studenților de la Universitate, care s-au întrunit într-un număr mare în scopul de a cere românizarea imediată a acestei instituții²³. Tot acum este publicat comunicatul oficial al României din 12 noiembrie 1918, prin care se înștiințează faptul că armata română a pus stăpânire pe localitățile bucovinene Chișeleu, Borăuți, Repujineț, Culeuți, Vasiliu, Clivești, Davidești, Stăuceni, Iujineț, Șișcăuți, Malațineț, Ivâncăuți, Orășeni, Toporăuți²⁴.

16/29 noiembrie. „În ziua de joi, 15 noiembrie, în Bucovina s-a sărbătorit reîntregirea vechii Moldove așa cum a fost în cele mai strălucite vremi ale lui Ștefan cel Mare. Unirea Bucovinei se face fără condiții. Reîntâlnindu-se după sute de ani, fiii aceluiși neam jură că ei vor să facă un bloc puternic și indestructibil, turnat din sufletul lor, care este unul și nedespărțit. Să fim un singur popor, într-o singură țară! Acesta este crezul întru care mărturisesc astăzi frații noștri din Bucovina. Iar întru lămurirea și primirea acestui crez, cuvântul hotărâtor l-a avut Basarabia. Reprezentanții Basarabiei, Pantelimon Halippa, Ioan Pelivan, Ioan Buzdugan și Grigore Cazacliu, au fost aceia care, ridicând glasul lor alături cu

¹⁸ „Сфатул Цэрий”, nr. 229, 1/14 noiembrie 1918, p. 1.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ „Сфатул Цэрий”, nr. 232, 4/17 noiembrie 1918, p. 1.

²¹ *Idem*, nr. 233, 6/19 noiembrie 1918, p. 1.

²² *Idem*, nr. 238, 13/26 noiembrie 1918, p. 1.

²³ *Румынизация черновицкого университета*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 240, 15/28 noiembrie 1918, p. 1.

²⁴ „Сфатул Цэрий”, nr. 240, 15/28 noiembrie 1918, p. 1.

al marilor patrioți din Bucovina, au hotărât pe toți fruntașii de acolo să șteargă orice urmă a robiei blestemate de 143 de ani și să intre fără rezerve în hotarele Patriei Române.

Iată amănunțele despre această sărbătoare primite din Iași. Bucovinenii din Basarabia au venit în Cernăuți în dimineața zilei de sâmbătă, 10 noiembrie. Primirea ce li s-a făcut a fost de o măreție extraordinară. Întru întâmpinarea lor au ieșit delegații Consiliului Național, precum și ai tuturor societăților și corporațiilor. Persoanele sosite, în frunte cu muzică militară, s-au îndreptat de la gară pe Strada principală, care acum se numește Strada Unirii, întinzând în Piața Unirii din fața Palatului Național o mare horă a unirii. Chiar în aceeași seară s-a ținut o consfătuire. A doua zi, au sosit delegații Basarabiei: Pantelimon Halippa, vicepreședintele Sfatului Țării și președinte al Partidului Țărănesc; Ioan Pelivan, directorul general al Justiției; Ioan Buzdugan, secretarul Sfatului Țării și Grigore Cazacliu, deputat în Sfatul Țării. A urmat o mare întrunire a tuturor fruntașilor din Bucovina, la care au luat parte și delegații Basarabiei. S-au pus în discuție modalitățile unirii, unii dintre participanți fiind de părere a se formula unele puncte potrivite cu situația din Bucovina. Luând cuvântul asupra acestui punct, Pantelimon Halippa a rostit o cuvântare înflăcărată, care a electrizat întreaga asistență. «Nu ne învinovățiți pe noi, basarabeni, a spus acesta, că am cerut chezașii când am făcut unirea noastră. Noi n-am cerut chezașii împotriva României, ci împotriva acelor care o guvernau pe la spate cu baioneta nemțească. Noi vedeam că toate străduințele noastre de a da pământ țăranilor vor fi zădărnicate de guvernul impus de germani, dacă nu vom cere garanții. Dar astăzi dușmanul de care noi ne îngrijeam s-a năruit. Astăzi e ceasul triumfului. Astăzi, însăși Majestatea Sa decretează acordarea pământului la țărani. Astăzi suntem numai între frați, nu ne temem de nimic și orice rezervă nu poate fi decât un element de slăbire». În același sens, au vorbit Pelivan, Buzdugan și Cazacliu, după care s-a hotărât unirea fără nicio rezervă²⁵.

17/30 noiembrie. „Cernăuți, 27 noiembrie²⁶. În vederea proclamării festive a unirii Bucovinei cu România, peste 50 dintre cei mai de seamă intelectuali bucovineni refugiați și-au făcut intrarea în Cernăuți, în frunte cu membrii Academiei Române, T. V. Ștefanelli și I. Nistor. Revederea între frați, în clipele atât de mari și fericite, a fost una dintre cele mai călduroase. 12 refugiați au fost coopțați în Consiliul Național al Bucovinei, care va convoca pentru joi, 15 noiembrie, un mare congres al Bucovinei întregi, în cadrul căruia se va proclama unirea necondiționată a Bucovinei întregi cu România²⁷.

²⁵ *Reînvierea Moldovei lui Ștefan cel Mare. Glasul Basarabiei în Bucovina*, în „Sfatul Țării”, nr. 181, 16/29 noiembrie 1918, p. 2; *Голос Бессарабии в Буковине*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 241, 16/29 noiembrie 1918, p. 2.

²⁶ Data este indicată conform sursei.

²⁷ *Cum s-a făcut unirea Bucovinei. În pregătirea marelui eveniment (Telegramă întârziată)*, în „Sfatul Țării”, nr. 182, 17/30 noiembrie 1918, p. 2.

17/30 noiembrie. „Ședința premergătoare Unirii, Cernăuți, 15/28 noiembrie. În ziua de luni, 25 noiembrie, ora 7 seara, la Palatul Țării s-a ținut a treia ședință a Consiliului Național. Pe ordinea de zi: 1. Proiectul guvernului referitor la întregirea Consiliului Național prin acceptarea de membri noi; 2. Proiectul guvernului pentru convocarea unui congres național. Prezidează Eusebie Popovici. Dori Popovici, secretar la Interne, a expus modul cum s-a ales Constituanta și cere completarea ei. Se completează până la 100 de deputați, inclusiv 12 dintre refugiații din țară. Gheorghe Tofan a citit o declarație în numele refugiaților și voluntarilor români bucovineni. Iancu Flondor, în numele guvernului, a prezentat Camerei următoarea propunere spre primire de urgență. Consiliul Național hotărăște ca în ziua de 28 noiembrie st. n., în Sala Sinodală a Mitropoliei să se convoace un congres al poporului, cu ordinea zilei: stabilirea raportului politic între Țara Bucovinei și Regatul României. La congres este binevenită și națiunea germană din țară, dacă va dori să participe. Prezidiul Consiliului Național este însărcinat să execute această hotărâre. Se pune la vot și se aprobă. Secretarul de stat, Sbiera, a declarat că străinilor li se va acorda autonomie școlară și dezvoltare culturală, liberă, independentă și nestingherită. Declarația este aprobată de către Consiliu. Deputatul țaran Candrea interpelează guvernul în privința chestiunii agrare. Iancu Flondor i-a răspuns că țaranii vor fi înzestrați cu pământ până la toamnă. Deputatul țaran Boncheș a cerut să se accelereze chestiunea agrară. Pentru a liniști spiritele, s-a propus să se facă propagandă la țară, prin foi și grai. La ședință au asistat I. Pelivan, I. Buzdugan, Pantelimon Halippa și Gr. Cazacliu”²⁸.

18 noiembrie/1 decembrie 1918. Este publicat un reportaj transmis prin fir telegrafic de către corespondentul special al ziarului „Sfatul Țării”: „Marele Congres al Unirii, Cernăuți, 15/28 noiembrie. La ora 11, în sală a intrat Iancu Flondor, apoi deputații și generalul Zadik, cu o suită militară. Ședința a deschis-o părintele Bejan, într-o atmosferă de entuziasm indescrisibil, și a propus ca președinte al Congresului pe Iancu Flondor, propunere primită cu urări și aclamații repetate. Iancu Flondor a mulțumit pentru încrederea ce i s-a dat, care va constitui un mare imbold la muncă, pentru fericirea neamului. Cu deosebită satisfacție, el i-a salutat pe reprezentanții elementelor străine din Bucovina, care participă la acest mare act istoric, încheind cu strigătul «Trăiască Polonia!», ceea ce dezlănțuie furtuni de aplauze. Citește telegramele primite de la Cazacu, Baiulescu, Ghibu. Apoi a citit Actul Unirii, care este primit cu aclamații și urale, ce au durat mai multe minute. Ia cuvântul I. Nistor, care, într-o cuvântare însuflețită, descrie Bucovina și arată cum a fost subjucată, suferințele îndurate de ea sub jugul dușman și fericirea ei nespunsă de astăzi. Delegatul polonilor, Stanislas Kreacovsky [Kwiatkowski], a citit o declarație în limba polonă, prin care, în numele națiunii polone din Bucovina, a recunoscut drepturile poporului român băștinaș. Cuvintele

²⁸ Ședința premergătoare Unirii, în „Sfatul Țării”, nr. 182, 17/30 noiembrie 1918, p. 2.

pline de avânt ale delegatului polon au fost primite cu o furtună de aplauze. «Trăiască Polonia reînviată!», «Trăiască nobilul și viteazul popor polon!» striga în picioare întreaga adunare. A urmat deputatul german. El a vorbit din partea elementului german, care, până mai ieri, a fost elementul dominant, recunoscând dreptul de unire al Bucovinei cu România. A încheiat discursul strigând: «Trăiască România Mare!», «Trăiască Majestatea Sa, regele Ferdinand I!». După aceasta a luat cuvântul tribunul basarabean Pantelimon Halippa, care, printr-o cuvântare mișcătoare, a felicitat Bucovina pentru alipirea ei necondiționată. «Basarabia, a zis el, n-a făcut același lucru, deoarece se găsea în vremi grele, când în România stăpâna nu democrația, ci oligarhia». Declarațiile lui Halippa au fost primite cu ovații nesfârșite. Directorul Justiției din Basarabia, Ioan Pelivan, a salutat Bucovina din partea Directorului basarabean. «După 150 de ani, a subliniat el, ați venit dvs. la noi și noi la dvs.». A arătat cum au fost răpite Bucovina și Basarabia. S-a referit la calvarul acestor două provincii sub jugul străin și lupta Basarabiei împotriva împilătorilor, iar în încheiere a preamărit marile vremi de astăzi. Cuvântarea lui I. Pelivan a fost primită cu aplauze furtunoase. În continuare, a vorbit delegatul Transilvaniei, care și-a încheiat cuvântarea invitând pe delegații Bucovinei și ai Basarabiei la Alba-Iulia unde, în ziua de duminică, 1 decembrie (stil nou), urma să fie desăvârșită încheierea României Mari și încoronarea regelui. Apoi s-a pus la vot Actul Unirii, care a fost votat în unanimitate. După furtuna de aplauze și ovații, corul a intonat «Trăiască regele!». Adunarea era pătrunsă de fiorii unui entuziasm fără de seamăn, petrecându-se scene mișcătoare: asistența se îmbrățișa, își strângea mâinile, neavând cuvinte ca să-și exprime fericirea. În ochii tuturor străluceau lacrimi. Bătrânii plângeau cu hohote, mulțumind lui Dumnezeu că i-a învrednicit de această zi mare. După închiderea Congresului, mulțimea s-a adunat în Piața Unirii, unde, până târziu, s-a jucat și s-au ținut discursuri. Nimeni nu se hotăra să se despartă de acest ceas mare. Seara, delegația bucovineană a plecat la Iași»²⁹.

18 noiembrie/1 decembrie 1918. Este publicată o telegramă expediată din Cernăuți, la 15/28 noiembrie: „Astă-seară a pornit o delegație formată din Iancu Flondor, Sbiera, un delegat german și un delegat polon. Delegația are în fruntea sa pe mitropolitul Bucovinei, Vladimir de Repta»³⁰. Tot acum este publicată o altă telegramă, expediată din Cernăuți, la 15/28 noiembrie, care informează: „Astăzi, Pantelimon Halippa, Ioan Buzdugan, Grigore Cazacliu și o delegație bucovineană a plecat, prin Vatra Dornei, la Alba-Iulia»³¹.

²⁹ *Marele Congres al Unirii*, în „Sfatul Țării”, nr. 183, 18 noiembrie/1 decembrie 1918, p. 1–2.

³⁰ *Delegația bucovineană la M. S. Regele*, în „Sfatul Țării”, nr. 183, 18 noiembrie/1 decembrie 1918, p. 2.

³¹ *Delegația bucovineană și basarabeană spre Alba-Iulia*, în „Sfatul Țării”, nr. 183, 18 noiembrie/1 decembrie 1918, p. 2.

30 noiembrie/13 decembrie. Este publicată o știre din 27 noiembrie, de la Iași, despre faptul că Iancu Flondor urma să fie desemnat în calitate de guvernator al Bucovinei, iar profesorul universitar Ion Nistor – ministru fără portofoliu în cabinetul Coandă³².

9/22 decembrie 1918. Sunt publicate impresiile de călătorie ale lui Grigore Cazacliu, pe care le reproducem. „E dimineață. Trenul încet se apropia de capitala Bucovinei, orașul Cernăuți, unde delegația noastră basarabeană a plecat să participe la marea sărbătoare a tuturor românilor, sărbătoarea unirii la sânul Patriei Mume a acestui colț de pământ din Moldova lui Ștefan cel Mare, de care sunt legate atâtea sfinte amintiri. Peste cât[ă]va vreme trenul s-a oprit și noi am coborât din vagon. Cunoșteam gara și orașul Cernăuți încă din timpul războiului, numai că atunci orașul și, mai cu seamă, gara aveau o cu totul altă înfățișare. Acum nu se mai aude sunetul de tinichea, vorba muscălească, nu mai este murdăria de altădată, iar pe străzile orașului nu mai umblă soldații muscali, cântând «Ruskii gorod Cernoviți zavoiovan nașimi voiskami»³³. Pe peronul curat al gării se plimbau două santinele române, care păstrau ordinea și liniștea. Pe mulți domni îi auzai vorbind românește.

Delegația noastră a fost întâmpinată frățeste de primarul orașului, părintele Șandru, împreună cu secretarul de la Finanțe, Nicu Flondor, un om energic, vioi și, după cum l-am mai cunoscut pe urmă, un om cu o cultură vastă, dr. Grigorovici, un foarte bun și mare naționalist român, și de alți fruntași români bucovineni. Părintele Șandru e cunoscut de mult ca mare naționalist român, iar pentru dibăcia și științele lui în administrație a fost apreciat chiar de ruși, care, cum se știe, disprețuiau tot ce-i românesc. De la dumnealor am aflat că sărbătoarea unirii, propusă să fie duminică, la 11 noiembrie, este amânată pe joi, 15 noiembrie. După o scurtă discuție, am hotărât să rămânem până joi, iar până atunci să ne stăruim să cunoaștem cât se poate mai bine starea lucrurilor și spiritele de aici. Nu știu cum, dar despre sosirea noastră au aflat foarte repede mai mulți intelectuali români, așa că, în scurt timp, Cafeneaua «Europa», una dintre cele mai mari cafenele din Cernăuți, unde noi intrasem, se părea prea mică pentru toți acei care veniseră să ne salute. Un moment foarte frumos a fost când în cafenea au intrat refugiații bucovineni, dintre care mai mulți au stat la noi, în Basarabia. Pe mulți dintre acești «trădători» îi cunoșteam personal încă din Chișinău. În fruntea lor era profesorul Tofan, profesorul Marmeliuc, avocatul Morariu, profesorul Greciuc etc. Ei toți erau bucuroși că s-au văzut pe pământul făgăduinței, după atâta amar de vreme. Puternicele strigăte «Trăiască Basarabia!», «Trăiască frații noștri basarabeni!», izbucnite din piepturile lor, au umplut sala.

După ce toți ne-au îmbrățișat frățeste, s-au început discursuri înflăcărate. Mulți dintre ei ne povesteau ce impresii au avut când au intrat în acest oraș, din

³² *Новые министры Буковины*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 251, 30 noiembrie/13 decembrie 1918, p. 2.

³³ „Orașul rusesc Cernăuți este cucerit de armatele noastre”.

care unii au trebuit să fugă și în care acum s-au întors ca triumfători. Alții ne explicau din ce cauză s-a amânat sărbătoarea unirii până la 15 noiembrie. Cu toate că ei au plecat nu de mult din Chișinău, nouă, însă, ne părea că nu ne-am văzut cine știe de când. Dar iată că simpaticul dr. Grigorovici, care era cu noi, ne-a adus aminte că e timpul să plecăm spre Palatul Național, unde ne aștepta masa. Palatul Național e o clădire frumoasă, situată în mijlocul orașului, în care românii bucovineni au o tipografie mare, o bibliotecă bună, o sală de citire și o sală de dansuri. La etajul întâi e restaurantul, unde noi am intrat. Aici iarăși ne-au întâmpinat cu frumoase ovații și strigătul «Trăiască Basarabia!». În timpul mesei, am aflat că studenții români au o adunare la ora 4, în localul Universității, unde ne-au invitat și pe noi. Acolo am făcut cunoștință cu unii dintre profesori și rectorul Universității. Tot acolo am văzut că buna educație națională, pe care am constatat-o la studențimea bucovineană, se datorează, în cea mai mare parte, profesorilor, iar la acea ședință studenții au dovedit că sunt vrednici de timpurile de azi în care neamul nostru trăiește.

În seara aceleiași zile, am fost invitați la o sărbătoare a tinerimii române, care avea loc la Palatul Național. Costumele naționale, cu care erau îmbrăcate unele dintre domnișoare la această serbare, dansurile românești pe care tineretul le juca cu atâta măiestrie, vorba românească care pretutindeni se auzea, tricolorul nostru care strălucea frumos pe fiecare piept și multe altele m-au făcut să-mi aduc aminte de Chișinăul nostru înstrăinat și de publicul românesc din el, unde mai mulți dintre domni și, mai cu seamă, dintre domnișoare cred că e o mare calitate a vorbi stricat românește sau să nu vorbești deloc.

A doua zi, seara, Consiliul Național a convocat Adunarea Națională a deputaților. Am plecat și noi la această adunare, ca să-i cunoaștem pe unii dintre deputați și, mai cu seamă, să vedem ce hotărâre se va lua. Acolo am avut prilejul să constatăm că V. Alecsandri n-a greșit când, în poezia sa, i-a numit pe românii bucovineni «mândri feciori».

Țăranii deputați, care soseau de prin sate, erau voinici și sănătoși, îmbrăcați în frumoase costume naționale, cu părul lung, dat peste cap, și descheiați la piept, deși timpul era friguros. Am stat de vorbă cu unul dintre acești țărani, pe care îl chema Leuștean și al cărui piept gol, ars de soare, dovedea că niciun timp al anului nu poate fi primejdios pentru dânsul. Graiul lui curat moldovenesc m-a făcut să-mi aduc aminte de consătenii mei de pe malul Nistrului, care vorbesc la fel, dar care n-au avut măcar norocul fraților bucovineni ca să știe cine sunt și de unde se trag.

În acea seară, atenția basarabenilor a atras-o cel mai mult șeful social-democraților, deputatul Grigorovici, acel deputat care a protestat singur în Parlamentul de la Viena contra Păcii de la București, pe care Austria ni-o impusese nouă, românilor. Unul dintre basarabeni îl cunoștea pe Grigorovici de vreo 8–10 ani în urmă, pe când în Cernăuți apărea ziarul socialiștilor democrați «Lupta», sub conducerea lui Grigorovici și pe care îl trimetea și în Basarabia. Atât din cuvântarea ținută în Adunarea Națională, cât și din vorba avută cu noi, basarabeni,

am înțeles că Grigorovici e un adevărat și sincer democrat și știe să fie mai întâi român, apoi socialist. Noi, basarabeni, care am avut prilejul să cunoaștem atât în Rusia, cât și la noi, în Basarabia, atâția socialiști și, mai cu seamă, ultrasocialiști, am văzut că Grigorovici nu exploatează cuvântul socialist pentru ca să facă demagogie, cum adeseori fac mulți dintre «socialiștii» noștri.

Tot în seara aceea, a vorbit și președintele Consiliului Național, Iancu Flondor. În ultimul timp s-a vorbit mult în presă despre acest român. Eu pot numai să spun că dacă noi, basarabeni, avem tot dreptul să zicem că «kamergherii»³⁴ noștri n-au făcut nimic pentru neamul nostru, apoi românii bucovineni n-au acest drept, căci acolo boierii au lucrat împreună cu democrația pentru nația română și numele lui Iancu Flondor are tot dreptul să stea în rând cu numele celor mai mari naționaliști români. Cred că acum, când țărănimea așteaptă cea mai radicală reformă agrară, boierii români din Bucovina nu se vor împotrivi acestei reforme și vor lucra iarăși, umăr la umăr, cu democrația de acolo, pentru a realiza cât se poate mai bine această reformă atât de importantă.

După mai multe discursuri, Adunarea Națională a hotărât ca Adunarea Generală să se țină joi, 15 noiembrie, în Reședința Mitropolitană, când vor putea sosi toți delegații de la sate. Reședința Mitropolitană e una dintre cele mai mari și mai frumoase clădiri din această parte a Europei. Sala în care avea să se țină Adunarea Generală era decorată frumos cu steaguri și covoare românești, iar înaintea tuturor, pe perete, se vedea un portret mare al lui Ștefan cel Mare, care la toți amintea de trecutul nostru glorios. Cu toate că intrarea la ședință a publicului era cu bilete, totuși sala, care, de altfel, este foarte încăpătoare, părea prea mică pentru publicul doritor de a asista la acea ședință atât de însemnată.

Pe la vreo ora 11, toți deputații și-au ocupat locurile. Afară de deputații români, la adunare au venit și delegații celorlalte națiuni care locuiesc în Bucovina. Ședința solemnă a deschis-o cel mai bătrân dintre fruntașii românilor bucovineni, părintele Bejan, care, după o scurtă și călduroasă cuvântare, a propus Adunării să aleagă ca președinte al său pe Iancu Flondor. După ce a ocupat locul de președinte, Iancu Flondor a ținut o frumoasă cuvântare, prin care a arătat necesitatea unirii Bucovinei la sânul Patriei Mume, iar la urmă a propus o rezoluție, cunoscută deja publicului. După aceasta, a luat cuvântul profesorul Iancu Nistor, pe care publicul din Chișinău a avut plăcerea să-l asculte de mai multe ori. Printr-o strălucită cuvântare, întreruptă de mai multe ori de puternice aplauze, el a susținut propunerea lui Iancu Flondor. Dar aplauze și strigăte mai puternice au izbucnit atunci când la tribună s-a urcat reprezentantul polonilor din Bucovina, dr. Kwiatkowski. El a ținut o cuvântare în limba poporului său și a citit rezoluția primită de dânsii, prin care a declarat că polonii din Bucovina se unesc să trăiască sub steagul românesc. Cuvântarea a terminat-o în limba noastră românească, cu cuvintele «Trăiască România Mare!».

³⁴ Kamergher (камергер) – șambelan.

În locul dr. Kwiatkowski, căruia publicul i-a făcut frumoase ovații, la tribună a urcat reprezentantul nemților bucovineni, care a citit în limba română rezoluția lor, declarând că nemții se unesc să trăiască în hotarele României Mari.

După aceasta, președintele a pus la vot rezoluția Consiliului Național, care a fost primită în unanimitate cu puternice aplauze și strigătele «Trăiască România Mare!», «Trăiască neamul nostru!». În momentul acesta au fost descoperite portretele regelui și al reginei noastre, care erau așezate alături de portretul lui Ștefan cel Mare și care până atunci erau acoperite. Faptul acesta a electrizat și mai mult deputații și publicul. Strigătele puternice «Trăiască România tuturor românilor!» și «Trăiască România noastră!» au umplut sala. Corul, împreună cu tot publicul, a cântat «Imnul Regal». La mulți se vedeau în ochi lacrimi de bucurie.

Pe urmă, la salutările președintelui, au răspuns Pantelimon Halippa și I. Pelivan, din partea basarabenilor, și dr. Crișan, din partea ardelenilor. Acesta din urmă a spus că Marea Adunare Națională din Ardeal va proclama unirea la Patria Mamă a Ardealului, Banatului și a tuturor ținuturilor locuite de români din țara ungurească, propusă să se țină duminică, 18 noiembrie.

După aceasta toți deputații, împreună cu publicul, au părăsit sala și s-au îndreptat spre primăria orașului, înaintea căreia este o piață mare, unde Iancu Flondor a citit publicului rezoluția primită la ședință. După o scurtă cuvântare a primarului orașului, muzica militară a cântat «Imnul Regal», apoi «Hora Unirii». Tot publicul a început să joace vestita horă. Toți se bucurau și se veseleau. Noi, basarabeni, împreună cu delegația ardeleană, n-am putut să rămânem mult în Cernăuți, căci trenul ne aștepta să plecăm spre Ardeal»³⁵.

În concluzie, subliniem faptul că presa chișinăuiană din 1918 a oglindit pe larg evenimentele social-politice și militare ce s-au derulat în toamna anului 1918 la vest de Prut, inclusiv în Bucovina.

³⁵ *Подробности торжества воссоединения Буковины*, în „Сфатул Цэрий”, nr. 243, 18 noiembrie/1 decembrie 1918, p. 1; Grigore Cazacliu, *Prin Bucovina și Ardeal. Impresii din călătoria cu delegații basarabeni cu ocazia unirii acestor țări la Patria mamă*, în „Sfatul Țării”, nr. 199, 9/22 decembrie 1918, p. 1; „Sfatul Țării”, nr. 200, 10/23 decembrie 1918, p. 1.